

**PEDAGOGIK AMALIYOT JARAYONIDA MATEMATIKA
FANIDAN BAHOLASHNI TASHKIL ETISH**

Sharipova Sitora Hikmatovna
Osiyo Xalqaro Universiteti
MM2-MAT-25 guruh magistranti

Annotatsiya: Mazkur maqolada pedagogik amaliyot jarayonida matematika fanidan baholashni tashkil etishning nazariy va amaliy asoslari tahlil qilinadi. Ta'lim sifatini oshirishda baholashning o'rni, zamonaviy baholash metodlari, formatif va summativ baholashning afzalliklari hamda pedagogik amaliyot davrida talabalarning baholash kompetensiyalarini rivojlantirish masalalari yoritilgan. Shuningdek, matematika darslarida o'quvchilar bilimni adolatli va obyektiv baholashning samarali usullari haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: pedagogik amaliyot, matematika ta'limi, baholash, formatif baholash, summativ baholash, kompetensiya, ta'lim sifati, mezonli baholash.

Аннотация: В данной статье анализируются теоретические и практические основы организации оценивания по математике в процессе педагогической практики. Рассматриваются роль оценивания в повышении качества образования, современные методы оценивания, преимущества формативного и суммативного оценивания, а также вопросы развития оценочных компетенций будущих педагогов. Особое внимание уделяется эффективным способам объективной оценки знаний учащихся на уроках математики.

Ключевые слова: педагогическая практика, математическое образование, оценивание, формативное оценивание, суммативное оценивание, компетентность, качество образования, критериальное оценивание.

Annotation: This article examines the theoretical and practical foundations of organizing assessment in mathematics during pedagogical practice. The role of assessment in improving educational quality, modern assessment methods, advantages of formative and summative assessment, and the development of assessment competencies among future teachers are discussed. Particular attention is paid to effective approaches for objective and fair assessment of students' mathematical knowledge.

Keywords: pedagogical practice, mathematics education, assessment, formative assessment, summative assessment, competency, educational quality, criterion-based assessment.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlarning asosiy maqsadi raqobatbardosh, mustaqil fikrlaydigan va zamonaviy bilimlarga ega bo'lgan

yoshlarni tarbiyalashdan iboratdir. Ushbu maqsadga erishishda o'quvchilar bilimni baholash tizimi alohida ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, matematika fanini o'qitishda baholash nafaqat o'quvchilarning bilim darajasini aniqlash, balki ularning mantiqiy fikrlash, muammoni hal qilish va mustaqil ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish vositasi sifatida ham xizmat qiladi. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining ta'lim tizimini modernizatsiya qilishga qaratilgan qarorlari hamda "Ta'lim to'g'risida"gi Qonunda ta'lim sifatini oshirish, xalqaro standartlarga mos baholash tizimini joriy etish ustuvor vazifalar sifatida belgilangan. Shu nuqtayi nazardan pedagogik amaliyot jarayonida bo'lajak matematika o'qituvchilarining baholash faoliyatini samarali tashkil etish muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega.

Pedagogik amaliyot talabalarga nazariy bilimlarni amaliyot bilan bog'lash, darslarni tashkil etish va o'quvchilar faoliyatini baholash bo'yicha kasbiy kompetensiyalarni shakllantirish imkonini beradi. Mazkur jarayonda baholashning zamonaviy metodlarini qo'llash kelajakdagi pedagogik faoliyat samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Pedagogik amaliyotda baholashning nazariy asoslari

Baholash ta'lim jarayonining muhim tarkibiy qismi hisoblanib, o'quvchilarning o'zlashtirish darajasini aniqlash, ta'lim natijalarini tahlil qilish va keyingi faoliyatni rejalashtirish imkonini beradi. Matematika fanida baholashning asosiy maqsadi o'quvchilarning matematik bilim, ko'nikma va kompetensiyalarini aniqlashdan iborat.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlarga ko'ra baholash quyidagi vazifalarni bajaradi:

- ✓ ta'lim natijalarini aniqlash;
- ✓ o'quvchilarning individual rivojlanishini kuzatish;
- ✓ o'qitish metodlarining samaradorligini tahlil qilish;
- ✓ o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish;
- ✓ ta'lim sifatini monitoring qilish.

Matematika fanining o'ziga xos xususiyati shundaki, unda baholash faqat yakuniy javobni emas, balki masalani yechish jarayonini ham qamrab olishi lozim. Chunki o'quvchining mantiqiy fikrlash ketma-ketligi va yechim strategiyasi ham muhim baholash mezonini hisoblanadi.

Pedagogik amaliyot davrida formativ va summativ baholash

Bugungi kunda ta'lim amaliyotida formativ va summativ baholash keng qo'llanilmoqda.

Formativ baholash

Formativ baholash o'quv jarayoni davomida amalga oshiriladi va o'quvchilarga o'z xatolarini aniqlash hamda ularni bartaraf etish imkonini beradi. Pedagogik amaliyot davomida magistrantlar quyidagi usullardan foydalanishlari mumkin:

- savol-javoblar;

- mini-testlar;
- matematik diktantlar;
- guruhli ishlanmalar;
- kuzatish va tahlil;
- o‘zaro baholash;
- o‘zini o‘zi baholash.

Formativ baholashning afzalligi shundaki, u o‘quvchilarning ta’lim jarayonidagi faol ishtirokini ta’minlaydi va ularning o‘zlashtirishidagi kamchiliklarni o‘z vaqtida aniqlashga yordam beradi.

Summativ baholash

Summativ baholash ma’lum mavzu, bo‘lim yoki o‘quv davri yakunida o‘tkaziladi. U o‘quvchilarning erishgan natijalarini umumlashtirish va baholash imkonini beradi.

Matematika fanida summativ baholash quyidagi shakllarda tashkil etilishi mumkin:

- ✚ nazorat ishlari;
- ✚ test topshiriqlari;
- ✚ yozma ishlar;
- ✚ loyiha ishlari;
- ✚ amaliy topshiriqlar.

Summativ baholash natijalari o‘quvchilarning umumiy o‘zlashtirish darajasini aniqlashda muhim ahamiyatga ega.

Matematika darslarida mezonli baholashni tashkil etish

Pedagogik amaliyot davrida baholashning eng samarali shakllaridan biri mezonli baholash hisoblanadi. Mazkur yondashuvda baho oldindan belgilangan mezonlar asosida qo‘yiladi.

Masalan, tenglama yechishga oid topshiriq quyidagi mezonlar asosida baholanishi mumkin:

MEZON	BALL
MASALANING SHARTINI TO‘G‘RI TUSHUNISH	2
MATEMATIK MODEL TUZISH	2
HISOBLASHLARNI TO‘G‘RI BAJARISH	3
NATIJANI ASOSLASH	2
YECHIMNI RASMIYLASHTIRISH	1

Jami: **10 ball**

Bunday yondashuv baholashning shaffofligi va adolatliligini ta’minlaydi. O‘quvchilar o‘z natijalarini tahlil qilish imkoniyatiga ega bo‘ladilar.

Pedagogik amaliyotda raqamli texnologiyalar asosida baholash

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi baholash tizimiga ham sezilarli ta'sir ko'rsatmoqda. Pedagogik amaliyot davrida quyidagi platformalardan foydalanish mumkin:

- Google Forms;
- Quizizz;
- Kahoot;
- Moodle;
- Microsoft Forms.

Mazkur vositalar yordamida testlarni avtomatik tekshirish, natijalarni tahlil qilish va statistik ma'lumotlar olish imkoniyati yaratiladi. Bu esa o'qituvchi vaqtini tejash bilan birga baholashning aniqligini oshiradi.

Raqamli texnologiyalar yordamida o'quvchilarning individual rivojlanish dinamikasini kuzatish va ta'lim jarayonini takomillashtirish mumkin.

Pedagogik amaliyotda uchraydigan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari

Pedagogik amaliyot davrida baholashni tashkil etishda ayrim muammolar kuzatilishi mumkin:

- ❖ baholash mezonlarining aniq belgilanmaganligi;
- ❖ subyektiv baholash holatlari;
- ❖ vaqtning yetishmasligi;
- ❖ katta sinflarda individual yondashuvning qiyinligi;
- ❖ raqamli vositalardan foydalanish ko'nikmasining yetarli emasligi.

Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun:

- aniq baholash mezonlarini ishlab chiqish;
- mezonli baholash tizimini qo'llash;
- elektron platformalardan foydalanish;
- muntazam metodik seminarlar tashkil etish;
- refleksiya va tahlil ishlarini yo'lga qo'yish zarur.

XULOSA

Pedagogik amaliyot jarayonida matematika fanidan baholashni samarali tashkil etish bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim omil hisoblanadi. Zamonaviy ta'lim talablariga mos ravishda formatif va summativ baholash usullaridan foydalanish, mezonli baholashni joriy etish hamda raqamli texnologiyalar imkoniyatlaridan unumli foydalanish ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi.

Shuningdek, baholash jarayonining shaffofligi, obyektivligi va adolatliligi o'quvchilarning matematika faniga bo'lgan qiziqishini oshiradi, mustaqil fikrlash va muammolarni hal etish kompetensiyalarini rivojlantiradi. Shu bois pedagogik amaliyot

davomida baholash faoliyatini puxta tashkil etish kelajakdagi samarali pedagogik faoliyatning muhim kafolati hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risidagi Farmoni.
3. Ishmuhamedov R., Abduqodirov A. Pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
4. Tolipov O‘., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Innovatsiya-Ziyo, 2020.
5. Jumayev M. Matematika o‘qitish metodikasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019.
6. Bikbayeva N. Matematika o‘qitish nazariyasi va metodikasi. – Toshkent: Fan, 2021.
7. Azizxo‘jayeva N. Pedagogik mahorat va pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: TDPU, 2020.
8. Muslimov N. Kasbiy ta’lim metodikasi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2022.
9. OECD. Education Assessment Frameworks. – Paris, 2021.
10. UNESCO. Assessment for Learning in Secondary Education. – Paris, 2022.